

Ge straffade en chans att komma tillbaka

År 1997 var det 10 000. Förra året skickade polisen ut över en halv miljon utdrag från belastningsregistret. De allra flesta användes utan tvekan i jobbsökningar. För 20 år sedan hade den som hade avtjänat sitt straff goda möjligheter att lägga sitt förflutna bakom sig. Nu är vi på god väg att utveckla ett system som lägger effektiva hinder i vägen för den som vill tillbaka till ett hederligt liv.

Rutinen att begära ett belastningsregisterutdrag av den som söker jobb började med oron för att dömda sexualbrottslingar ska kunna få arbete i barnomsorgen. Det har införts flera lagar sedan millennieskiftet som kräver kontroll i belastningsregistret innan någon anställs på förskolor, skolor eller fritidshem.

Det är svårt att se några tunga argument mot att tvinga just en sådan arbetssökande att visa att han eller hon inte har blivit dömd för allvarliga vålds- eller sexualbrott. Den som har dömts för sådant måste anses ha förverkat förtroendet att arbeta med barn även lång tid efter frigivning.

Men kontrollen i barnomsorgen har gett ringar på vattnet. Fler än hälften av de begärda utdragen förra året hade ingenting med arbete med barn att göra. De avsåg alla möjliga jobb, där arbetsgivaren bara vill veta.

Fram till 1930-talet förklarades alla som dömdes till mer än några månaders straffarbete samtidigt ha förlorat sitt medborgerliga förtroende. Vid arbetsansökningar var man sedan tvungen att visa upp ett intyg om att man inte var en av dem. Systemet togs bort, eftersom det förde med sig att staten snarare försvårade än underlättade för tidigare brottslingar att ta sig tillbaka till samhället.

Riktigt så långt har systemet med kontroller i belastningsregistret inte kommit. Men instinkten är stark att använda information som finns, som bara väntar på oss. Vi intalar oss själva att vi är skyddade mot alla de risker vi plötsligt anar runt omkring oss, bara vi gör ytterligare en kontroll i ett register.

Dessvärre säger det mycket lite om en persons lämplighet om han eller hon har ett blankt belastningsregister. På sin höjd säger det att personen inte har *dömts* för något brott de senaste åren. Känslan av trygghet är en chimär. Och, vilket är värre, den leder också till att många som har avtjänat sitt straff får dras med en bestående karaktärsdom, långt efter frigivning. Det är inte speciellt klokt om vi vill bekämpa återfall i vardagsbrottslighet.

Nyligen föreslog en utredning att det ska bli förbjudet för en arbetsgivare att begära att den som söker arbete ska visa upp ett utdrag ur belastningsregistret. Bara i de fall då arbetsgivaren har särskilt lagstöd för det ska det vara tillåtet.

Det vore ett välkommet steg. Därmed skulle kontrollerna begränsas till framförallt barnomsorgen, där de trots allt ändå går att motivera. Men med ett förbud kommer kraven på nya lagar om kontroller att öka. Då måste vi våga tänka en tanke som är svindlande i risksamhället. Att för mycket information kan vara minst lika farligt som för lite.

Gustaf Almkvist, doktorand i straffrätt vid Uppsala universitet och tjänstledig hovrättsfiskal